

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Modersmålsundervisning Læseplan

2019

Indhold

1 Om læseplanens funktion	3
<hr/>	
2 Læseplanens opbygning	4
<hr/>	
3 Fagets formål og identitet	5
3.1 Organisering af modersmålsundervisning	5
<hr/>	
4 Kompetenceområder og kompetencemål	7
<hr/>	
5 Udviklingen i indholdet i undervisningen	9
5.1 Trinforløb for 1.-3. klassetrin	9
5.2 Trinforløb for 4.-6. klassetrin	12
5.3 Trinforløb for 7.-9. klassetrin	14
<hr/>	
6 Tværgående emner og problemstillinger	17
<hr/>	
7 Tværgående temaer	18
7.1 It og medier	18
7.2 Innovation og entreprenørskab	18

1 Om læseplanens funktion

Læseplanen beskriver grundlaget for undervisningen i faget. Læseplanen fortolker forholdet mellem skolens formål, lovens centrale bestemmelser om undervisningens tilrettelæggelse og de fagspecifikke bestemmelser i Fælles Mål.

Fagformålet beskriver, hvordan faget bidrager til at opfylde folkeskolens formål, og angiver den overordnede retning for tilrettelæggelsen af undervisning i faget. Fagformålet og de underliggende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne er således den overordnede ramme for lærerens overvejelser om tilrettelæggelsen af undervisningen, herunder overvejelser vedrørende valg af undervisningens indhold. Læseplanen udfolder de bindende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne i Fælles Mål, hvor det faglige indhold konkretiseres.

Læseplanen uddyber kompetencemålene og beskriver det indhold og den progression, der skal knytte sig til kompetencemålene, med henblik på at give en ramme for lærernes valg af indhold. Læseplanen beskriver de bindende færdigheds- og vidensområder, der ligger under fagets kompetencemål på de enkelte trinforløb. Færdigheds- og vidensområderne angiver i overskriftsform afgørende faglige elementer i arbejdet hen imod at indfri kompetencemålene som udgangspunkt for bestræbelsen på at opfylde fagformålet og skal danne udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen.

2 Læseplanens opbygning

Med udgangspunkt i folkeskolens formål, fagets formål og kompetenceområder, kompetencemål og færdigheds- og vidensområder beskriver læseplanen for faget modersmålsundervisning grundlaget for modersmålsundervisningen.

Læseplanen er bygget således op, at der først i **kapitel 3** med afsæt i folkeskolens og fagets formål redegøres for fagets identitet og formål. Her præsenteres de grundlæggende idéer med faget med udgangspunkt i kompetenceområder og kompetencemål for faget.

Kapitel 4 beskriver fagets enkelte kompetencemål og kompetenceområder og deres indbyrdes sammenhænge ud fra en helhedsforståelse af faget. Her beskrives, hvordan de enkelte områder tænkes at spille sammen i tilrettelæggelsen af undervisningen i modersmål, og hvordan færdigheds- og vidensmålene kan bidrage til kompetencemålene.

Kapitel 5 udfolder, hvordan indholdet kan tilrettelægges i undervisningen frem mod kompetencemålene på de enkelte trin, hvorefter **kapitel 6** redegør for, hvordan modersmålsundervisningen kan indgå i tværgående emner og problemstillinger.

Kapitel 7 indeholder korte beskrivelser af de overordnede rammer for arbejdet med de tværgående temaer i faget: it og medier samt innovation og entreprenørskab. Det tværgående tema "sproglig udvikling" beskrives ikke særskilt, da det er en integreret del af sprogundervisningen.

3 Fagets formål og identitet

Fagets formål

Eleverne skal i faget modernmålsundervisning udvikle kompetencer til at kommunikere på modersmålet både mundtligt og skriftligt. Modersmålsundervisningen skal samtidig udvikle elevernes sproglige bevidsthed med udgangspunkt i, at de anvender to sprog i dagligdagen.

Stk. 2. Faget modersmålsundervisning skal bidrage til, at elevernes lyst til at beskæftige sig med sprog og kultur i et globalt perspektiv fremmes.

Stk. 3. Modersmålsundervisning skal udvikle elevernes forudsætninger for at indgå aktivt i skole- og samfundsliv samt forberede dem til videre uddannelse. Faget skal give eleverne indsigt i oprindelseslandets kultur- og samfundsforhold, blandt andet for at lette elevernes eventuelle tilbagevenden til dette land.

Modersmålet er det sprog, der læres i hjemmet fra fødslen. Det har stor identitets- og følelsesmæssig betydning, og det er det sproglige fundament. Herfra overføres sproglige erfaringer til andre sprog, som læres senere i livet.

Modersmålsundervisningen sigter mod, at eleverne udvikler sproglige kompetencer, der sætter dem i stand til at klare sig i forskellige kommunikationssituationer på deres modersmål med forskellige formål og samtalepartnere og i forskellige kontekster, både mundtligt og skriftligt. Modersmålsundervisningen udvikler elevernes sproglige bevidsthed med udgangspunkt i, at de anvender to eller flere sprog i dagligdagen. Gennem arbejdet med kulturelle og samfundsmæssige forhold i de pågældende oprindelseslande bidrager modersmålsundervisning til, at elevernes får lyst til at beskæftige sig med sprog og kultur i et globalt perspektiv.

Eleverne skal gennem fagets erkendelses- og arbejdsformer tilegne sig færdigheder og kundskaber og have mulighed for fordybelse, så de med udgangspunkt i folkeskolens formål sættes i stand til at kunne deltage ligeværdigt og ansvarligt i demokratiske fællesskaber i skole og samfund samt forberedes til videre uddannelse. Ligeledes skal modersmålsundervisningen styrke den enkelte elevs selvværd og tillid til egne muligheder samt fremme den enkelte elevs alsidige udvikling, herunder også udvikling af sproglig selvtilid og tryghed.

3.1 Organisering af modersmålsundervisning

Modersmålsundervisning gives til et begrænset antal tosprogede elever i den undervisningspligtige alder. Iht. EU-direktiv 77/486 er Danmark forpligtet til at give modersmålsundervisning til tosprogede børn fra EU-/EEA-landene såvel som til elever fra Færøerne og Grønland. Faget modersmålsundervisning er et frivilligt fag fra 1. til 9. klasse. Undervisningen er opdelt i tre trinforløb: 1.-3. klasse, 4.-6. klasse og 7.-9. klasse.

Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes alder, i det sprog, eleverne allerede har udviklet, i de erfaringer, eleverne har med at tilegne sig sprog i andre kontekster, og i deres kendskab i det hele taget til sprog, sprogbrug og begreber. Endvidere tages der afsæt i elevernes kulturelle baggrund, i deres kendskab til og færdigheder i dansk og andre sprog, i deres forståelse af omverden samt i brug af it. For de elever, der har påbegyndt deres skolegang i hjemlandet eller et andet land, bygges der videre på disse erfaringer.

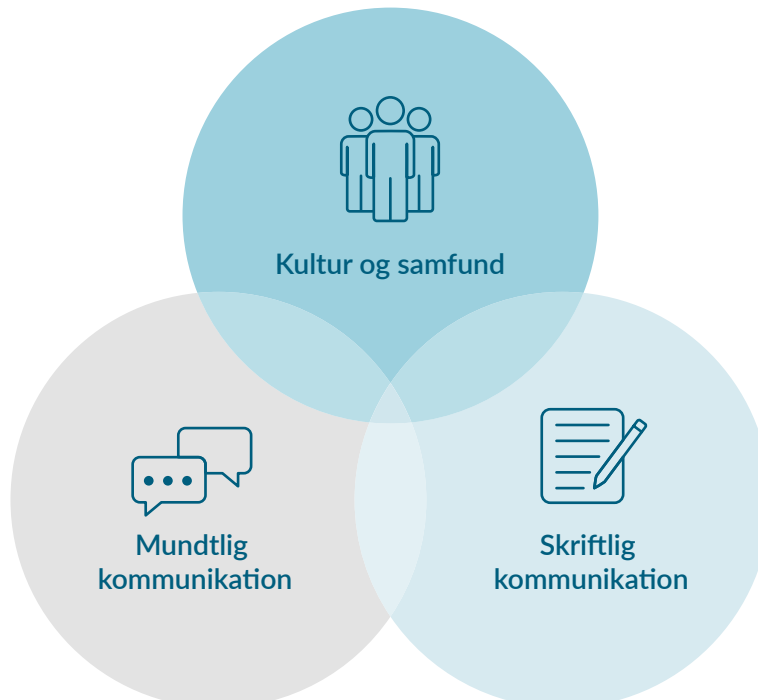
4 Kompetenceområder og kompetencemål

Kapitel 4 beskriver undervisningens progression i fagets trinforløb og danner grundlag for en helhedsorienteret undervisning.

Faget er struktureret i tre kompetenceområder: mundtlig kommunikation, skriftlig kommunikation samt kultur og samfund, hvortil der er formuleret kompetencemål. Kompetenceområderne er tæt forbundne og skal ses i sammenhæng, så eleverne oplever undervisningen som helhedsorienteret.

Indholdet i modersmålsundervisningen må vælges og tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at fordybe sig i sproglige såvel som kulturelle problemstillinger. Eleverne skal gennem fagets erkendelses- og arbejdsformer tilegne sig færdigheder og kundskaber i faget, men skal også have mulighed for alsidig selvstændig personlighedsudvikling. De tre kompetenceområder er således både et mål i sig selv og et middel til forståelse af personlig og kulturel identitet.

Figur 1: De tre kompetenceområder udgør en faglig sammenhæng

Modersmålsundervisningen skal betragtes som et samlet forløb fra 1. til 9. klasse uden mærkbare overgange mellem forløbene. Sprogpædagogikken i faget sikrer, at eleverne igennem hele forløbet opbygger deres selvtilid som brugere af modersmålet og deres forståelse af gode arbejds- og samarbejdsformers betydning for tilegnelsen af faget. Der kan således skiftes mellem forskellige organisationsformer afhængigt af emnet/indholdet og aktiviteterens art. Både de forskellige organisationsformer og valg af indhold sikrer, at eleverne igennem forløbene møder og får erfaringer med en mangfoldighed af sproglige udtryksformer.

Eleverne skal i faget udvikle kompetence til at kommunikere på modersmålet mundtligt og skriftligt, og desuden skal undervisningen støtte eleverne i at udvikle deres sproglige bevidsthed, ift. at de anvender to sprog/mindst to sprog i hverdagen.

Kompetencemålene er sammen med fagformålet (jf. kapitel 3) den overordnede ramme for lærerens overvejelser om tilrettelæggelsen af undervisningen.

Oversigt over fagets kompetencemål inden for de tre kompetenceområder

Kompetenceområde	Beskrivelse af kompetenceområde	Kompetencemål
Mundtlig kommunikation	Kompetenceområdet mundtlig kommunikation handler om, at eleverne opnår kompetencer til at kunne deltage i samtaler på deres modersmål med andre personer med samme modersmål.	<p>Kompetencemål efter 3. klasse Eleven kan samtale om egne oplevelser og kendte emner.</p> <p>Kompetencemål efter 6. klasse Eleven kan deltage i samtaler og diskussioner om kendte og ukendte emner.</p> <p>Kompetencemål efter 9. klasse Eleven kan tale et nuanceret og præcist modersmål med andre modersmåls-talende.</p>
Skriftlig kommunikation	Kompetenceområdet skriftlig kommunikation drejer sig om skriftlig kommunikation i forskellige genrer i forskellige kontekster med brug af forskellige skrivestrategier. Skrivning er en vej til både sproglig udvikling og faglig læring og en måde at udvikle og strukturere egne ideer, herunder personlig udvikling, på.	<p>Kompetencemål efter 3. klasse Eleven kan forstå og skrive enkle tekster.</p> <p>Kompetencemål efter 6. klasse Eleven kan forstå og anvende skrift-sprog i forskellige tekstformer.</p> <p>Kompetencemål efter 9. klasse Eleven kan forstå og anvende et præcist og nuanceret skriftsprog i forskellige tekstformer.</p>
Kultur og samfund	Kompetenceområdet kultur og samfund handler om, at eleverne opnår indblik i og forståelse af kulturelle og samfundsmæssige ligheder og forskelle ift. Danmark og målsprogets land(e).	<p>Kompetencemål efter 3. klasse Eleven kender til forskelle og ligheder inden for kultur- og samfundsforhold i hverdagen i Danmark og målsprogets land(e).</p> <p>Kompetencemål efter 6. klasse Eleven kan sammenligne kultur- og samfundsmæssige forskelle og ligheder mellem Danmark og målsprogets lande.</p> <p>Kompetencemål efter 9. klasse Eleverne kan reflekteret sammenligne kultur- og samfundsforhold i Danmark og målsprogslande.</p>

5 Udviklingen i indholdet i undervisningen

I dette kapitel uddybes kompetencemålene, og det indhold og den progression, der leder frem mod kompetencemålene, beskrives med henblik på at give en ramme for valg af indhold i undervisningen. Færdigheds- og vidensområderne udfolder kompetencemålene og bidrager til udviklingen af de sproglige og kulturelle kompetencer. Afsnittene er bygget op omkring kompetenceområderne, og indhold og progression beskrives inden for de tre kompetenceområder på de enkelte trin. Her beskrives, hvordan færdigheds- og vidensområderne kan bidrage til at opfylde kompetencemålene. Det er dog vigtigt, at progressionen i undervisningen overvejes og tilrettelægges med udgangspunkt i den enkelte elev.

I modersmålsundervisningen er det centralt, at eleverne opnår kommunikative kompetencer og sproglige strategier til at kommunikere mundtligt og skriftligt på modersmålet, så de kan kommunikere med andre med samme modersmål. Skriftsprogstilegnelse med fokus på både læsning og skrivning skal i den konkrete undervisning tænkes sammen, da færdighederne styrker hinanden. Endvidere er det centralt, at eleverne kan indgå i forskellige mundtlige kommunikative sammenhænge.

Eleverne må motiveres til at læse, skrive, lytte og tale, udvikle ordforråd og begrebsforståelse og udvikle gode læringsstrategier og bevidsthed om egen sprogstilegnelse. Eleverne skal møde et bredt udvalg af tekster, der repræsenterer både fiktion og fakta. Tekster forstås bredt som værende både mundtlige og skriftlige tekster, billeder, video og film og multimodale tekster, herunder tekster, hvor flere forskellige modaliteter er i spil, fx tekst, lyd og billeder. Eleverne skal gennem de produktive færdigheder, tale og skrive, kunne sætte ord på egne tanker og holdninger tilpasset kontekst, formål og modtager.

5.1 Trinforløb for 1.-3. klassetrin

I det følgende beskrives udviklingen af undervisningen inden for de enkelte trinforløb i relation til de fire kompetenceområder og kompetencemålene. Her beskrives, hvordan færdigheds- og vidensområderne kan bidrage til at opfylde kompetenceområder og -mål.

I det første forløb skal eleverne arbejde med sproget i mange forskellige situationer ved at tale med og lytte til andre, ved at læse og skrive og ved at udforske sproget, bl.a. gennem leg og eksperimenter. Hovedvægten lægges på at videreudvikle elevernes funktionelle talesprog og på deres møde med skriftsproget. Der arbejdes med konkrete emner, der udspringer af elevernes hverdag, herunder kultur- og samfundsforhold. Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes individuelle sproglige forudsætninger.

Mundtlig kommunikation

Kompetencemål for mundtlig kommunikation:

Eleven kan samtale om egne oplevelser og kendte emner.

Sproglig præcision og bevidsthed

Udviklingen af elevernes samtalefærdighed baserer sig på elevernes viden om sprogets grammatiske og funktionelle aspekter og på deres ordforråd. Sproglig præcision og bevidsthed står centralt i forløbet, både hvad angår udvikling og konsolidering af ordforråd og viden og færdigheder i modersmålets syntaks. Der kan arbejdes med ordforråd, så dette bliver bredt, dybt og varieret, og med viden om og færdigheder i sprogets formelle sider. Sproglig præcision angiver, at der kan fokuseres på både sprogets indholdsmæssige sider og sprogets formelle sider, som hænger uløseligt sammen.

Igennem forløbet udbygger eleverne deres forståelse af modersmålet. Det kan bl.a. ske gennem ordforrådsarbejde i en kommunikativ sammenhæng, så eleverne lærer at formulere sig korrekt og præcist. I aktiviteterne kan indgå ord og begreber, der knytter sig til elevernes egne oplevelser og erfaringer, men også ordforråd og kommunikation inden for kendte emner og fagbegreber kan indgå i undervisningen.

Samtale

Under samtale fokuseres på elevernes evne til at formulere sig om egne oplevelser og til at kunne forstå og deltage i en samtale om hverdagsemner. Udgangspunktet for elevernes arbejde med samtale er at udvikle et præcist ordforråd om egne oplevelser og erfaringer og kendte emner. I forløbet kan eleverne fx arbejde med samtalers opbygning, og med hvordan forskellige sproghandlinger bruges i samtalsens pragmatik. Arbejdet med samtale rummer muligheder for at arbejde med både ordforråd, syntaks og pragmatik i en kommunikativ og funktionel kontekst. Til samtalen knytter sig også lytning som et fagligt område, og eleverne kan udvikle sin erfaring med at kunne lytte globalt, intensivt og fokuseret efter hovedindholdet i en mundtlig tekst.

Strategier

Der kan fokuseres på elevernes evne til at benytte strategier, der fremmer forståelsen i kommunikationen med andre. Arbejdet med strategier i indskolingen tager udgangspunkt i, hvilke strategier eleverne kan anvende, for at kommunikationen opretholdes. I denne fase kan eleverne fx få erfaring med, hvordan de spørger om hjælp til forståelse, og hvordan de kommer videre i en samtale, selv om ordforrådet ikke slår til, fx ved at bruge gættestrategier og omskrivninger.

Skriftlig kommunikation

Kompetencemål for skriftlig kommunikation:

Eleven kan forstå og skrive enkle tekster.

Arbejdet med at skrive og forstå enkle tekster baserer sig både på mikrostrukturelle forhold såsom viden om tegn-/lydforhold og på viden om syntaks og morfologi og genrekendskab.

Sproglig præcision og bevidsthed

I arbejdet med sproglig præcision og bevidsthed fokuseres på elevernes viden om sproglige forhold i modersmålet samt ordforråd. Det er vigtigt at understrege begrebet sproglig præcision, så tilegnelsen af modersmålet bliver så præcis som muligt. Eleverne kan her udbygge deres kendskab til og forståelse for, hvordan ordforråd bygges op, og hvordan modersmålet danner og bøjer ord samt ordrækkefølgen i modersmålet. I begyndelsen af forløbet stilles der ikke krav til korrekthed, når eleverne skriver egne tekster. Senere i forløbet kan der stilles større krav til grammatisk og syntaktisk korrekthed og sammenhæng.

Tekster

Når eleverne arbejder med at læse og forstå tekster, kan der fokuseres på elevernes læsefærdigheder på modersmålet med særligt fokus på læseforståelse, men også viden om skrifttegningens former og lyd og læseretning er i fokus. Eleverne arbejder med at forstå og skrive enkle, alderssvarende tekster, herunder også at forstå tekster fra nettet. Der kan fx arbejdes med, at eleverne kan læse og skrive enkle, korte tekster, og med elevernes forståelse af det læste. Her inddrages fx enkle fiktionstekster, som er skrevet på originalsproget, så eleverne lærer de vigtigste fiktive genrer fra modersmålet at kende.

Elevernes læsning understøttes af forforståelsesarbejde og arbejde med ordforråd og begreber og udfordres af at læse enkle, alderssvarende tekster på originalsproget.

Strategier

I arbejdet med strategier fokuseres der på læse- og skrivestrategier og på at udvikle elevernes metabevidsthed om læsning og læseprocessen. Undervisningen kan omfatte, at eleverne lærer at anvende relevante it-ressourcer. Arbejdet med strategier i indskoling kan tage udgangspunkt i elevernes læsefærdigheder på modersmålet og dansk. Eleverne har lært eller er i gang med at lære at læse på dansk, og her tilegner de sig viden om sproglige forhold, som har betydning for læsning. Undervisning i læsning på modersmålet bygger videre på de strategier, som børnene lærer i danskfaget. Eleverne kan især trække på og anvende viden om tegnyd i modersmålet og bevidst anvende strategier, der baserer sig på afkodning. Endvidere kan eleverne inddrage sproglig viden fra andre niveauer, herunder morfologi, og de kan anvende forskellige ressourcer såsom it-baserede opslagsbøger, når der opstår sproglige problemer.

Kultur og samfund

Kompetencemål for kultur og samfund:

Eleven kender til forskelle og ligheder i kultur- og samfundsforhold i hverdagen i Danmark og målsprogets land(e).

Kultur

I forløb om kultur og samfund kan eleverne udbygge deres kendskab til og forståelse af kulturelle forskelle og ligheder, der har hverdagslivet i Danmark og oprindelseslandet som udgangspunkt, så de bliver i stand til at samtale om dette. Aktiviteterne lægger op til, at der tages udgangspunkt i det genkendelige og nære for eleverne. Det er temaer og emner, der handler om traditioner, normer og værdier ift. familie- og skoleliv. I et kulturelt perspektiv kan der fokuseres på elevernes kulturelle forståelse af samfundsmæssige emner i Danmark og oprindelseslandet. I arbejdet med kultur og samfund kan det tilstræbes, at eleverne bliver præsenteret for et dynamisk begreb om kultur og kulturel identitet, så eleverne bliver i stand til at sammenligne forhold og opdager forskelle og ligheder både mellem kulturer og inden for samme kultur.

Samfund

I et samfundsperspektiv kan der fokuseres på elevernes forståelse af forholdene i samfundet i Danmark og oprindelseslandet. Udgangspunktet i forløbet udbygger elevernes indsigt i og viden om forskelle og ligheder inden for samfundsforhold i Danmark og oprindelseslandet.

Der kan arbejdes med at sammenligne hverdagslivet i Danmark med oprindelseslandet fx ift. generelle levevilkår, skole og boligforhold. For at bibringe eleverne tidssvarende, realistisk og dynamisk forståelse af kulturelle forhold kan undervisningen med fordel inddrage etnografiske metoder, hvor elever, forældre og underviser fx udforsker og beskriver kulturelle praksisser og erfaringer fra børnenes hverdagsliv.

5.2 Trinforløb for 4.-6. klassetrin

I dette forløb er sproget som mundtligt og skriftligt kommunikationsmiddel i centrum. Der kan arbejdes med mange forskellige teksttyper, og der kan veksles mellem individuelt, par-, gruppe- og klassearbejde. Eleverne opøver at kunne samtale om, diskutere, argumentere, stille spørgsmål til og fremlægge emner med relevans for deres skole og hverdag, herunder kultur- og samfundsforhold.

Mundtlig kommunikation

Kompetencemål for mundtlig kommunikation:

Eleven kan deltage i samtaler og diskussioner om kendte og ukendte emner.

Sproglig præcision og bevidsthed

I arbejdet med sproglig præcision og bevidsthed kan der fx fokuseres på elevernes anvendelse af centrale grammatiske begreber på henholdsvis modersmålet og dansk, og der kan arbejdes videre med at udbygge elevernes ordforråd. Igennem forløbet udbygger eleverne deres viden om modersmålet, herunder deres forståelse af forskelle og ligheder mellem modersmålet og dansk. Det kan blandt andet ske gennem arbejdet med basale grammatiske kategorier i et sammenlignende perspektiv. Endvidere kan der arbejdes med at udbygge og konsolidere elevernes ordforråd om både kendte emner fra elevernes hverdagsliv og emner fra skolelivet.

Samtale

Der lægges op til, at eleverne i dette forløb kan samtale om emner fra hverdagen og skolens fag. Igennem forløbet kan eleverne udbygge deres viden om sproglige normer for samtale og diskussioner på modersmålet. I forløbet kan der fx med at udbygge elevernes viden om og færdigheder i at udtrykke sig hensigtsmæssigt på modersmålet og gøre brug af modersmålet i en række forskellige kommunikationssituationer. Igennem forløbet opbygger eleverne deres sproglige færdigheder eksempelvis kan det ske gennem at øge deres bevidsthed og viden om forskelle og ligheder mellem modersmålets normer og udtryksformer og dansk.

Strategier

Med dette område lægges der op til, at eleverne tilegner sig strategier, der gør, at de kan fremme og fastholde en samtale eller en diskussion. Eleverne har derfor brug for kommunikationsstrategier til at eksperimentere med sproget, fx gennem kodeskift. Kodeskift vil sige, at eleverne skifter mellem forskellige sprog, ofte på enkeltordsniveau. Det drejer sig også om, at eleverne kan lære at anvende forskellige risikostrategier i stedet for reduktionsstrategier. Risikostrategier er strategier, hvor eleverne udnytter deres allerede eksisterende ressourcer kreativt til at nå deres mål og få deres budskab igennem, fx brug af kropssprog eller ved at anvende omskrivninger, hvorimod reduktionsstrategier er strategier, hvor eleverne opgiver at få deres budskab igennem. På et tidspunkt kan eleverne begynde at forholde sig metabevist til egen strategibrug og kan give udtryk for deres brug af kommunikationsstrategier. Brug af it-baserede hjælpemidler kan indgå.

Skriftlig kommunikation

Kompetencemål for skriftlig kommunikation:

Eleven kan forstå og anvende skriftsprog i forskellige tekstformer.

Den fortsatte udvikling af skriftsprogsfærdigheder baserer sig på eksplicit viden og bevidsthed om sproglige forhold på modersmålet, herunder også genre- og tekstkendskab.

Sproglig præcision og bevidsthed

I forhold til sproglig præcision og bevidsthed kan der fokuseres på at udvide elevernes viden om sproglige forhold på modersmålet og på fortsat at opbygge et bredt og dybt ordforråd hos eleverne.

Der kan bygges videre på elevernes viden om orddannelse og grammatiske regler fra 1. trinforløb. Eleverne kan nu anvende et basalt grammatisk beskrivelsesapparat til at beskrive både egne og læste tekster på modersmålet. Eleverne kan tale om sproglig form, korrekthed og hensigtsmæssighed i egne og andres tekster, og eleverne kan sammenligne grundlæggende grammatiske forhold i modersmålet med dansk. I forløbet højnes, skærpes og præciseres kravene til sproglig præcision i ordforråd og sproglig korrekthed i sproglig form.

Tekster

I arbejdet med tekster kan der fokuseres på en fortsat udvikling af elevernes læsefærdigheder på modersmålet med særligt fokus på læse- og genreforståelse. I dette forløb arbejdes der videre med at konsolidere elevernes læsefærdigheder fx gennem læsning, diskussion og fortolkning af både fiktions- og faktatekster på modersmålet. Elevernes egne skrivefærdigheder på modersmålet udvikles, dels ved at eleverne læser tekster på originalsproget, dels ved at eleverne skriver kortere, sammenhængende tekster om kendte emner i forskellige genrer.

Strategier

Elevernes læsning understøttes af fortsat arbejde med ordforråd og begreber i originalsprogstekster. I aktiviteterne indgår højtlesning, genfortælling, diskussion og fortolkning af det læste og tekstsammenligninger. I løbet af dette forløb udvikler eleverne skrivefærdigheder, så de kan skrive præcise, korrekte og sammenhængende tekster om emner fra deres hverdag og fra skolens fag.

I arbejdet med strategier kan der fokuseres på fortsat at udvikle elevernes metabevindsthed om læsning og læseprocessen, herunder særligt at anvende genrekendskab som en læseforståelsesstrategi.

Arbejdet med strategier kan i dette forløb tage afsæt i elevernes fortsatte læseudvikling, hvor mødet med stadig mere komplekse tekster i skolens øvrige undervisning skærper elevernes tekstforståelse og bevidsthed.

I dette forløb kan eleverne arbejde med at anvende læseforståelsesstrategier fra både mikro- og makrostrukturelle tekstniveauer, og overvåge egen læseforståelse og søge hensigtsmæssige løsninger på læseforståelsesproblemer, herunder bevidst anvende it-ressourcer hensigtsmæssigt. I dette forløb kan der særligt arbejdes med at udvikle elevernes bevidsthed om læseformål med forskellige tekster.

I forhold til skrivning kan der ligeledes arbejdes med forskellige skrivestrategier samt skriveformål i forskellige genrer.

Kultur og samfund

Kompetencemål for kultur og samfund:

Eleven kan sammenligne kultur- og samfundsmæssige forskelle og ligheder mellem Danmark og målsprogets lande.

Kultur

Dette forløb kan handle om elevernes kendskab til og forståelse for kulturelle forskelle og ligheder i Danmark og oprindelseslandet. I forløbet udbygger eleverne deres kendskab til og forståelse af kulturelle forskelle og ligheder, hvor skole og uddannelse i Danmark og oprindelseslandet er udgangspunktet. I aktiviteterne tages fx udgangspunkt i temaer og emner, der ser normer og værdier ift. skole og uddannelse.

Samfund

Under færdigheds- og vidensområdet samfund kan der fokuseres på elevernes samfundsmæssige forståelse af skole og arbejdsliv i Danmark og oprindelseslandet, men også traditioner og værdier er vigtige perspektiver i faget. Udgangspunktet i forløbet udbygger elevernes indsigt i og viden om forskelle og ligheder inden for samfundsforhold i Danmark og oprindelseslandet. Der kan fx arbejdes med at sammenligne samfundsforhold i Danmark med oprindelseslandet særligt ift. skole, uddannelse og arbejdsliv.

5.3 Trinforløb for 7.-9. klassetrin

I tredje trinforløb lægges hovedvægten på den præcise og nuancerede brug af sproget. Eleverne møder et varieret og mangfoldigt udbud af alderssvarende tekster og emner, der relaterer sig til hverdags- og skole-, kultur- og samfundsforhold. Der arbejdes målrettet med samtalen som redskab og genstand for undervisningen og med, at eleverne udvikler deres evne til at forstå modersmålet i forskellige varianter, såvel i naturlig tale som på it-baserede medier.

Mundtlig kommunikation

Kompetencemål for mundtlig kommunikation:

Eleven kan tale et nuanceret og præcist modersmål med andre modersmålstalende.

Sproglig præcision og bevidsthed

Der arbejdes videre ned sproglig præcision og bevidsthed ift. sprogets grammatiske og funktionelle aspekter såvel som ordforråd. Her kan der fokuseres på elevernes anvendelse af præcis og nuanceret tale samt begrundede sproglige valg, så eleverne er i stand til at tale præcist og nuanceret om fx hverdag og skole. Igennem forløbet udbygger eleverne deres anvendelse af modersmålet. Det kan blandt andet ske gennem arbejdet med forskellige genrer og stilistiske virkemidler.

Samtale

I forhold til samtale kan der fokuseres på elevernes kompetencer til at deltage i diskussioner samt fremlægge og formidle fagligt stof. Igennem forløbet udbygger eleverne deres viden om modersmålet til brug for diskussion og faglig formidling. Her kan der arbejdes med forskellige varianter af målsproget, både sociale og regionale, med brug af talesproget til diskussion, herunder fx monologiske genrer så som fremlæggelser og anden faglig formidling, og med it-midler til støtte for hverdags- og skolesprog.

Strategier

I arbejdet med strategier kan der fokuseres på elevernes evne til at benytte strategier, der fremmer forskellige refleksioner over eget sprogvvalg. Arbejdet med strategier i overbygningen kan tage udgangspunkt i, hvilke strategier eleverne kan anvende, for at kommunikationen lykkes i forskellige situationer.

Her kan vægten lægges på egne sprogvvalg, omskrivninger og kodeskift, men også strategier i faglige sammenhænge er relevant stof. Dette arbejde kan styrke elevernes forståelse af, at forskellige strategier har forskellig værdi for sprogtiltagelsen, og det kan hjælpe dem at vide, at kodeskift og kodemiks i mange situationer er en ressource for flersprogede talere.

Skriftlig kommunikation

Kompetencemål for skriftlig kommunikation:

Eleven kan forstå og anvende et præcist og nuanceret skriftsprog i forskellige tekstformer.

Sproglig præcision og bevidsthed

Arbejdet med at skrive og forstå enkle tekster baserer sig på mikrostrukturelle forhold såsom viden om tegn-/lydforhold og på viden om syntaks og morfologi samt genrekendskab.

I forhold til sproglig præcision og bevidsthed kan der i dette forløb fokuseres på at konsolidere elevernes grammatiske viden og bevidsthed, så deres modersmålsanvendelse bliver mere præcis og hensigtsmæssig, og de bliver i stand til at læse og skrive i et præcist og nuanceret hverdags- og skolesprog. Der fokuseres på valg af præcise og relevante ord og sproglige og stilistiske registre til relevante formål. I dette forløb bygges der videre på elevernes viden om grammatisk form og forholdet mellem sproglige forhold på dansk og modersmålet, som eleverne tilegnede sig i det foregående trinforløb. Eleverne kan anvende ordforråd og sproglige mønstre, så de kan udtrykke sig skriftligt om både hverdagsemner og faglige emner. Arbejdet kan ligeledes sigte mod at eleverne øver sig i at kunne vælge præcise og relevante ord og sproglige og stilistiske registre til relevante formål, og at eleverne producerer tekster i forskellige stillejer bevidst.

Tekster

I tekstarbejdet kan der fokuseres på en fortsat udvikling af elevernes læsefærdigheder på modersmålet med særligt fokus på tekst-, genre- og sprogsammenligninger. I dette forløb arbejdes der videre med at konsolidere elevernes tekst- og genrebevidsthed gennem læsning af fiktive og faktuelle tekster samt forskellige medietekster på originalsproget. Eleverne kan arbejde med at få viden om, hvordan tekster i forskellige genrer bygges op og deres forskellige sproglige mønstre og virkemidler, og viden om ligheder og forskelle mellem lignende tekster på dansk og modersmålet. Elevernes egne skrivefærdigheder på modersmålet kan udvikles dels gennem læsning af tekster på originalsproget og dels gennem, at eleverne skriver sammenhængende, korrekte og præcise tekster i en hensigtsmæssig form og stil om både hverdags- og faglige emner. Elevernes læsning kan understøttes af fortsat arbejde med ordforråd og begreber i originalsprogstekster. I aktiviteterne kan indgå højtlesning, genfortælling, diskussion og fortolkning af det læste og tekst-sammenligninger.

Strategier

Der kan fortsat arbejdes med strategier ift. at udvikle elevernes metabevindsthed om læsning og læseprocessen. Arbejdet med strategier tager i dette forløb afsæt i elevernes fortsatte læseudvikling, hvor mødet med stadig mere komplekse tekster i skolens øvrige undervisning kan skærpe elevernes tekstforståelse og bevidsthed. I dette forløb kan eleverne øve sig i at anvende læseforståelsesstrategier fra både mikro- og makrostrukturelle tekstniveauer bevidst, og eleverne kan overvåge og kontrollere egen læseforståelse og vurdere hensigtsmæssigheden af forskellige strategier til at løse læseforståelsesproblemer, herunder bevidst anvendelse af it-ressourcer. Undervisningen kan føre frem til, at eleverne på samme måde udvikler på metabevindsthed om skrivning og skriveprocessen, så de bliver i stand til at styre og regulere egen skriveproces.

Kultur og samfund

Kompetencemål for kultur og samfund:

Eleverne kan reflekteret sammenligne kultur- og samfundsforhold i Danmark og målsprogslande.

Kultur

I arbejdet med kultur fokuseres på elevernes refleksion over kulturelle begreber og forskellige kulturbegreber. Herunder kan eleverne anvende deres viden om kultur og forskellige kulturbegreber til refleksion og diskussion, hvor bl.a. kulturelle ligheder og forskelle i Danmark og oprindelseslandet er udgangspunktet. Fokus i arbejdet kan ligeledes være, hvordan en mere nuanceret kulturel forståelse vil kunne kvalificere elevernes handlemuligheder. I aktiviteterne kan der fx anvendes tekster, der afspejler forskellige kulturbegreber og -opfattelser mellem Danmark og oprindelseslandet.

Samfund

I relation til arbejdet med samfundsforhold kan undervisningen bl.a. fokusere på elevernes refleksion over samfundsmæssige forskelle og ligheder i Danmark og oprindelseslandet. Et element i forløbet kan være at udbygge elevernes indsigt i og viden om forskelle og ligheder inden for samfundsforhold til videre refleksion og diskussion mellem Danmark og oprindelseslandet. Der kan herunder arbejdes med at diskutere og sammenligne fx styreformer, ligestilling, ungdomsliv, skoleliv og arbejdsliv mellem Danmark og oprindelseslandet.

6 Tværgående emner og problemstillinger

Undervisningsindholdet kan kobles tæt til den almindelige undervisning. Eleverne skal således opleve, at de arbejdsformer, som de lærer i modersmålsundervisningen, svarer til de arbejdsformer, som eleverne møder i de øvrige sprogfag, og at undervisningsindholdet er udvalgt, så det er relevant ift. fagets formål.

Folkeskolens forskellige sprogfag har centrale fællestræk og kan med fordel samarbejde og interagere med hinanden i en sproglig og kulturel tværfaglighed. I den sproglige tværfaglighed kan der arbejdes med fx metasproglige forklaringer og sproglig opmærksomhed på både fællestræk og forskelligheder i sprogs opbygning og ords betydning, som er på spil i alle sprogfag, herunder også faget dansk. Brug af sprogenes beslægtethed gør det muligt at gætte sig til betydningen af nogle ord og udtryk, hvilket hurtigt åbner op for en aktiv brug af sproget gennem leg, opgaver og kreativ udforskning.

I den kulturelle tværfaglighed kan der tages afsæt i både indholdsområder såsom samfundsforhold, kulturelle produkter såsom musik og medier samt internationalt samarbejde. Der kan tages afsæt i elevgruppens viden om centrale kulturelle, sociale og historiske forhold, som knytter sig til lande og områder, hvor målsproget tales, og der kan være fokus på elevernes viden om kommunikation i forskellige kontekster. Der kan arbejdes med aktiviteter, som er med til at udvikle elevernes møde og interaktion med andre mennesker inden for såvel som uden for skolens rammer.

Faget kan desuden indgå i en ekstern tværfaglighed med andre fag i skolerækken, herunder fag fra det praktisk-musiske område, det humanistiske område eller det naturvidenskabelige område. Emner og indhold af kulturel, samfundsmæssig, international og global art kan fx danne grundlag for et samarbejde med andre fag såsom håndværk og design, madkundskab, billedkunst, musik, historie, geografi, biologi og teknologi. Fagets kulturelle og samfundsmæssige side kan på den måde indgå og bidrage til elevernes læring i tværfaglige forløb.

7 Tværgående temaer

7.1 It og medier

It og medier er en ressource i undervisningen. It og medier giver adgang til forskellige sproglige input, som er autentiske og aktuelle. Hensigtsmæssig brug af it og medier kan bidrage til at fremme elevernes motivation og kan understøtte elevernes læringsprocesser og muliggøre samarbejde om fælles projekter og personlig kontakt med andre, der taler målsproget. Brugen af it og medier i undervisningen kan åbne skolen for verden og lukke verden ind i skolen. Ud fra lærerens fag- og it-didaktiske overvejelser og med afsæt i undervisningens formål kan læreren udvælge de relevante digitale værktøjer, der bedst understøtter elevernes læringsprocesser. I sprogsundervisningen kan it og medier ses som et blandt flere værktøjer til at understøtte elevernes sprogtilnærmelse. Derudover lærer eleverne også sprog i en digital verden. Der kan derfor arbejdes med, at de lærer at udvælge og bruge de digitale ressourcer, de har til rådighed, til at kommunikere effektivt både mundtligt og skriftligt, receptivt og produktivt.

It er et læremiddel, som kan støtte læringen af de faglige kompetencemål, men det er også en fælles opgave i skolen at hjælpe eleverne til at udvikle it-kompetencer generelt.

It- og mediekompetencer kan udskilles i fire elevpositioner, som i praksis vil have store overlap og sammenfald:

- Eleven som kritisk undersøger
- Eleven som analyserende modtager
- Eleven som ansvarlig deltager
- Eleven som målrettet og kreativ producent.

Eleverne kan arbejde med at overføre de kompetencer, de har arbejdet med i andre fag, til valgfaget. I undervisningen kan eleverne fx bruge it og medier både receptivt og produktivt på forskellige niveauer og med støtte.

7.2 Innovation og entreprenørskab

Innovation og entreprenørskab kan udskilles i fire komplementære og indbyrdes afhængige dimensioner: handling, kreativitet, omverdensforståelse og personlig indstilling.

Modersmålsundervisningen sigter mod at motivere eleverne til at udfolde sig, tage chancer og afprøve deres sprog i mange og gerne utraditionelle situationer. Det anbefales derfor, at undervisningen støtter op om, at det er helt naturligt at begå fejl, og at eleverne ved, at det ofte er fejlene, de lærer af. Det drejer sig om at lære at turde handle og eksperimentere som en naturlig del af fagligt arbejde og læring.

Inden for alle kompetenceområderne arbejdes med dimensionen strategier. Eleverne skal strategisk kunne variere deres kommunikation mundtligt, skriftligt og digitalt alt efter målgruppe og situation. At være innovativ og entreprenant omfatter i høj grad samarbejde. Vi er som oftest mest innovative gennem mødet med det, der er anderledes.

Inden for alle kompetenceområderne arbejdes der med, at eleverne kan kombinere og omsætte deres faglige viden på nye måder. Ved at give plads til utraditionelle forslag og idéer fra elevernes side må de opmuntres til at eksperimentere og lege med både sprog og tematikker i undervisningen. Når eleverne får mulighed for at udfolde sig gennem opgaver, der rummer udfordringer til flere sanser, motiveres de til at bruge deres fantasi. Det styrker elevernes divergente tænkning. Det er centralt i udviklingen af elevernes innovative og entreprenante kompetencer at sørge for succesoplevelser. Elevernes tro på egen formåen kan styrkes gennem mange succesoplevelser, og de kan derigennem styrke deres tro på, at de både i og uden for skolen er i stand til at løse de sproglige opgaver, de møder i en moderne verden.

**Modersmålsundervisning
- Læseplan**

2019

Design: BGRAPHIC

Denne publikation kan ikke bestilles.
Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:
www.emu.dk

Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

